

սեղան մը, և հիւսիսային պատին մէջ շինուած է նոր աւազանը. հինը կը մնայ բուն տաճարին մէջ և այժմ անգործածելի: Գաւթթէն ներս կը մտնենք և կը դիտենք որ իսկական տաճարի կառուցուածքը ունի մէկէ աւելի հետաքրքրական կողմեր. եկեղեցիին ճիշտ մէջտեղը չորս հասո սիւներ ատենանը կը բաժնեն երեք մասերու, մէջտեղինը ընդարձակ և լուսաւոր, կողմնաթեւերը խիստ նեղ և մթին. առաստաղի կամարաձև պատուհանները աւելի կը լուսաւորեն մէջտեղի մասը. եկեղեցիին երկայնութիւնն է 36 ոտք, իսկ լայնութիւնը 27 ոտք. ունի երեք սեղաններ, մէջտեղինը Ս. Աստուածածնի անուամբ, աւելի ընդարձակ քան միւս երկուքը որ կառուցուած են Ս. Հրեշտակապետաց անունով. պատերը շատ թանձր են. նկատի առնելով այս պարագան, ինչպէս նաև յիշեալ չորս թանձր սիւներու գոյութիւնը, կը մտածենք թէ եկեղեցին շինող ճարտարապետը, անշուշտ հայ, ի մտի ունէր հայկական ոճով եկեղեցիին ճիշտ մէջտեղը գմբէթով մը զարդարել տաճարը, բայց կը տեսնենք որ գմբէթի փոխան առաստաղը կը կրէ պարզօրէն շինուած ծածք մը, զոր Հաննէ վրդ. կ'անուանէ սագաշիկ, այսինքն, հաւանաբար կամ նաւակի մը և կամ սաղի մը ձևով քաջատրուութեամբ: Բայց մեզ անձանթ կը մնայ թէ ինչո՞ւ հայ ճարտարապետը հրաժարած է իր սկզբնական յատակագիծէն և կամ ի՞նչ արգելքի հանդիպած էր ու զանց ըրած էր գմբէթին շինութիւնը: Զեռնհասներէն ոմանք բիւզանդական, և այլք միջնադարեան կը նկատեն այս շէնքին կառուցումը: Բուն կառուցման թուականը անձանթ կը մնայ, քննիչներ ժ.Դ. դարու գործ կը նկատեն զայն, բայց մենք յիշատակարաններէն քաղելով դիտել կու տանք թէ 1215 փրկական թուականով յիշատակութիւն գտած ենք ձեռագրաց մէջ. եկեղեցիին պատերուն վրայ զետեղուած խաչքարերուն ամենէն հինն է 1355 ի խաչքարը, որ ագուցուած է հին աւազանի պատին մէջ, և այն չի կրնար եկեղեցիին հիմնարկութեան թուական նկատուիլ, ինչպէս նաև վերոյիշեալ 1215 թուականը: Զանազան թուականներու մէջ նորոգութիւններ կատարուած են Ս. Հրեշտակապետի եկեղեցիին մէջ: 1286ին ալ Հայոց Լեւոն Գ. Թաւառը անոր պարիսպը շինել տուած է համաձայն այն յիշատակարանին որ գրուած է Ս. Յակոբի եկեղեցիին մէկ սիւնին վրայ (ՏԿՍ Հաննէ, Պատմութիւն Երուսաղէմի, էջ 242): Շղթայա-